

NGUYỄN THỊ TOÀN (Tổng Chủ biên)
TRẦN THỊ MAI PHƯƠNG (Chủ biên)
NGUYỄN HÀ AN - NGUYỄN THỊ HOÀNG ANH
PHẠM THỊ KIM DUNG - NGUYỄN THỊ THỌ

GIÁO DỤC CÔNG DÂN

NHÀ XUẤT BẢN GIÁO DỤC VIỆT NAM

NGUYỄN THỊ TOAN (Tổng Chủ biên)
TRẦN THỊ MAI PHƯƠNG (Chủ biên)
NGUYỄN HÀ AN - NGUYỄN THỊ HOÀNG ANH - PHẠM THỊ KIM DUNG - NGUYỄN THỊ THỌ

GIÁO DỤC CÔNG DÂN

BẢN QUYỀN CUỐN SÁCH THUỘC VỀ
NHÀ XUẤT BẢN GIÁO DỤC VIỆT NAM

NHÀ XUẤT BẢN GIÁO DỤC VIỆT NAM

HƯỚNG DẪN SỬ DỤNG SÁCH

Mỗi hoạt động trong sách *Giáo dục công dân 6* đều được chỉ dẫn bằng một kí hiệu. Thầy cô sẽ hướng dẫn các em học theo những chỉ dẫn này. Các em cũng có thể theo các kí hiệu chỉ dẫn để tự học.

KHỞI ĐỘNG

Mở đầu, tạo hứng thú để dẫn vào bài mới.

KHÁM PHÁ

Phát hiện tri thức mới, kĩ năng mới nhằm trả lời các câu hỏi: Là gì? Biểu hiện như thế nào? Làm như thế nào? Ý nghĩa?

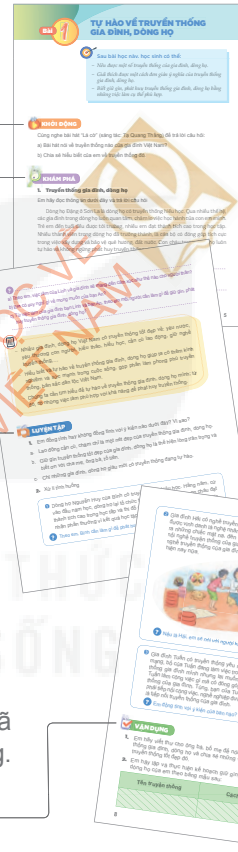
LUYỆN TẬP

Củng cố tri thức, kĩ năng đã được khám phá.

VẬN DỤNG

Vận dụng những tri thức đã học vào thực tiễn cuộc sống.

Để bài học giáo dục đạo đức, kĩ năng sống, giáo dục kinh tế, pháp luật thực sự có ích, các em hãy thường xuyên vận dụng những điều đã học vào cuộc sống hằng ngày.

Hãy bảo quản, giữ gìn sách giáo khoa để dành tặng các em học sinh lớp sau!

LỜI NÓI ĐẦU

Các em học sinh yêu quý!

Sách giáo khoa *Giáo dục công dân 6* được biên soạn theo định hướng phát triển phẩm chất và năng lực cho học sinh. Sách sẽ giúp các em có những tri thức cơ bản về đạo đức, kĩ năng sống, kinh tế và pháp luật qua 12 bài học.

Sách giáo dục các em niềm tự hào về truyền thống gia đình, dòng họ; tình yêu thương đối với con người; siêng năng, kiên trì trong học tập và trong công việc; tôn trọng sự thật; tự lập trong cuộc sống; tiết kiệm, không xa hoa, lãng phí; giúp các em biết tự nhận thức bản thân; có kĩ năng ứng phó với một số tình huống nguy hiểm trong cuộc sống; có những hiểu biết về quyền và nghĩa vụ cơ bản của công dân nước Cộng hoà xã hội chủ nghĩa Việt Nam, về quyền trẻ em.

Từ những tri thức đã khám phá, các em sẽ nhận xét, đánh giá được thái độ, hành vi của bản thân và người khác; tự điều chỉnh, phát triển bản thân và nhắc nhở người khác điều chỉnh thái độ, hành vi phù hợp với chuẩn mực đạo đức và các quy định của pháp luật.

Chúc các em có những giờ học vui vẻ và bổ ích.

MỤC LỤC

Bài	NỘI DUNG	Trang
1	Tự hào về truyền thống gia đình, dòng họ	5
2	Yêu thương con người	9
3	Siêng năng, kiên trì	13
4	Tôn trọng sự thật	17
5	Tự lập	22
6	Tự nhận thức bản thân	26
7	Ứng phó với tình huống nguy hiểm	30
8	Tiết kiệm	35
9	Công dân nước Cộng hòa xã hội chủ nghĩa Việt Nam	41
10	Quyền và nghĩa vụ cơ bản của công dân	45
11	Quyền cơ bản của trẻ em	50
12	Thực hiện quyền trẻ em	55

TỰ HÀO VỀ TRUYỀN THỐNG GIA ĐÌNH, DÒNG HỌ

Sau bài học này, học sinh có thể:

- Nêu được một số truyền thống của gia đình, dòng họ.
- Giải thích được một cách đơn giản ý nghĩa của truyền thống gia đình, dòng họ.
- Biết giữ gìn, phát huy truyền thống gia đình, dòng họ bằng những việc làm cụ thể phù hợp.

KHỞI ĐỘNG

Cùng nghe bài hát “Lá cờ” (sáng tác: Tạ Quang Thắng) để trả lời câu hỏi:

- Bài hát nói về truyền thống nào của gia đình Việt Nam?
- Chia sẻ hiểu biết của em về truyền thống đó.

KHÁM PHÁ

1. Truyền thống gia đình, dòng họ

Em hãy đọc thông tin dưới đây và trả lời câu hỏi

Dòng họ Đặng ở Sơn La là dòng họ có truyền thống hiếu học. Qua nhiều thế hệ, các gia đình trong dòng họ luôn quan tâm, chăm lo việc học hành của con em mình. Trẻ em đến tuổi đều được tới trường, nhiều em đạt thành tích cao trong học tập. Nhiều thành viên trong dòng họ đã trưởng thành, là cán bộ có đóng góp tích cực trong việc xây dựng và bảo vệ quê hương, đất nước. Con cháu trong dòng họ luôn tự hào và không ngừng phát huy truyền thống gia đình, dòng họ hiếu học.

- Dòng họ Đặng ở Sơn La có truyền thống gì? Em có suy nghĩ gì về truyền thống ấy?
- Hãy kể tên các truyền thống gia đình, dòng họ mà em biết.

2. Ý nghĩa của truyền thống gia đình, dòng họ

Em hãy đọc các trường hợp dưới đây và trả lời câu hỏi

1 Dung xa nhà lên huyện học. Mỗi khi gặp khó khăn trong cuộc sống hay học tập, Dung lại nhớ tới ông ngoại, người đã cày cấy lao động, khai khẩn đất đai để trồng trọt, chăn nuôi. Cũng như ông ngoại, bố mẹ của Dung không quản khó khăn, vất vả để tiếp tục mở rộng và phát triển kinh tế. Dung cảm thấy tự hào về tinh thần lao động chăm chỉ và không ngại khó của ông ngoại và bố mẹ mình. Nhờ đó, bạn có động lực để tiếp tục học tập tốt dù ở xa nhà.

2 Gia đình Nam có nhiều thế hệ sống chung một nhà, việc duy trì nề nếp, gia phong “kính trên, nhường dưới”, “uống nước nhớ nguồn” đã trở thành truyền thống của gia đình. Mỗi thế hệ có nếp nghĩ, cách sống khác nhau nhưng mọi người biết chia sẻ, lắng nghe và tôn trọng ý kiến của nhau nên cuộc sống gia đình luôn đoàn kết, vui vẻ, đầm ấm.

- a) Việc tự hào về truyền thống gia đình, dòng họ đã giúp ích gì cho Dung?
- b) Việc duy trì nề nếp, gia phong đã đem lại điều gì cho gia đình Nam?
- c) Theo em, truyền thống gia đình, dòng họ có ý nghĩa như thế nào đối với mỗi cá nhân, gia đình và xã hội?

3. Giữ gìn và phát huy truyền thống gia đình, dòng họ

Em hãy đọc các trường hợp dưới đây và trả lời câu hỏi

1 Năm nào cũng vậy, Linh luôn háo hức mong chờ đến sáng mừng một Tết Nguyên đán. Khi đó, mọi thành viên trong gia đình đều tụ họp đông đủ, cùng nhau đi chúc tết ông bà và những người thân trong gia đình, dòng họ. Tết năm nay, Linh còn học được rất nhiều lời chúc ý nghĩa để chúc mừng ông bà, bố mẹ và những người thân.

2 Tuổi thơ của An đã gắn bó với tiếng đàn bầu vì bà ngoại và mẹ của An đều là nghệ sĩ đàn bầu nổi tiếng. Từ nhỏ, An đã được tập đàn cùng bà và mẹ. Giờ đây, kĩ thuật đánh đàn của An đã khá điêu luyện. An luôn mong muốn sẽ có nhiều cơ hội mang nét độc đáo của tiếng đàn bầu Việt Nam giới thiệu với bạn bè trong nước và quốc tế.

- a) Theo em, việc làm của Linh và gia đình sẽ mang đến cảm xúc như thế nào cho người thân?
- b) Em có suy nghĩ gì về mong muốn của bạn An?
- c) Từ việc làm của gia đình bạn Linh và bạn An, theo em mỗi người cần làm gì để giữ gìn, phát huy truyền thống gia đình, dòng họ?

Nhiều gia đình, dòng họ Việt Nam có truyền thống tốt đẹp về: yêu nước, yêu thương con người, hiếu thảo, hiếu học, cần cù lao động, giữ nghề truyền thống,...

Hiểu biết và tự hào về truyền thống gia đình, dòng họ giúp ta có thêm kinh nghiệm và sức mạnh trong cuộc sống, góp phần làm phong phú truyền thống, bản sắc dân tộc Việt Nam.

Chúng ta cần tìm hiểu để tự hào về truyền thống gia đình, dòng họ mình; từ đó, có những việc làm phù hợp với khả năng để phát huy truyền thống.

LUYỆN TẬP

1. Em đồng tình hay không đồng tình với ý kiến nào dưới đây? Vì sao?
 - a. Lao động cần cù, chăm chỉ là một nét đẹp của truyền thống gia đình, dòng họ.
 - b. Giữ gìn truyền thống tốt đẹp của gia đình, dòng họ là thể hiện lòng trân trọng và biết ơn với cha mẹ, ông bà, tổ tiên.
 - c. Chỉ những gia đình, dòng họ giàu mới có truyền thống đáng tự hào.
2. Xử lý tình huống

1. Dòng họ Nguyễn Huy của Bình có truyền thống hiếu học. Hằng năm, cứ vào đầu năm học, dòng họ lại tổ chức trao phần thưởng cho con cháu đạt thành tích cao trong học tập và thi đỗ đại học. Năm nay, Bình không được nhận phần thưởng vì kết quả học tập của bạn chưa cao.

2. Theo em, Bình cần làm gì để phát huy truyền thống hiếu học của dòng họ?

- ② Gia đình Hải có nghề truyền thống làm đồ chơi Trung thu. Ông nội của Hải được vinh danh là nghệ nhân nổi tiếng. Bố mẹ của Hải vẫn luôn say mê làm ra những chiếc mặt nạ, đèn ông sao, đèn lồng,... và mong muốn bạn tiếp nối nghề truyền thống của gia đình. Có người khuyên Hải không nên theo nghề truyền thống của gia đình vì vất vả và không còn phù hợp với xu thế hiện nay nữa.

- ❓ Nếu là Hải, em sẽ nói với người khuyên em như thế nào?

- ③ Gia đình Tuấn có truyền thống yêu nước. Ông của Tuấn là lão thành cách mạng, bố của Tuấn đang làm việc trong quân đội. Tuấn rất tự hào về truyền thống gia đình mình nhưng lại muốn trở thành một doanh nhân, bởi theo Tuấn làm công việc gì mà có đóng góp cho đất nước cũng là tiếp nối truyền thống của gia đình. Từng, bạn của Tuấn, thì lại phản đối và cho rằng Tuấn phải tiếp nối công việc, nghề nghiệp được truyền từ đời ông, cha đến nay mới là tiếp nối truyền thống của gia đình.

- ❓ Em đồng tình với ý kiến của bạn nào? Vì sao?

VẬN DỤNG

- Em hãy viết thư cho ông bà, bố mẹ để nói lên niềm tự hào của em về truyền thống gia đình, dòng họ và chia sẻ những việc em sẽ làm để phát huy những truyền thống tốt đẹp đó.
- Em hãy lập và thực hiện kế hoạch giữ gìn, phát huy truyền thống gia đình, dòng họ của em theo bảng mẫu sau:

Tên truyền thống	Cách giữ gìn và phát huy

Sau bài học này, học sinh có thể:

- Nêu được khái niệm và biểu hiện của tình yêu thương con người.
- Trình bày được giá trị của tình yêu thương con người.
- Thực hiện được những việc làm thể hiện tình yêu thương con người.
- Đánh giá được thái độ, hành vi thể hiện tình yêu thương của người khác.
- Phê phán những biểu hiện trái với tình yêu thương con người.

KHOẸ ĐỘNG

Quan sát hình ảnh và trả lời câu hỏi

CHIA SẺ CÙNG
MIỀN TRUNG

- Hình ảnh bên gợi cho em nhớ tới sự việc nào xảy ra ở nước ta?
- Trước sự việc đó, Nhà nước và Nhân dân ta đã có những hành động gì?
- Em hãy chia sẻ cảm xúc của mình trước những hành động đó.

KHÁM PHÁ

1. Yêu thương con người và biểu hiện của tình yêu thương con người

* Thế nào là yêu thương con người?

Em hãy đọc thông tin dưới đây và trả lời câu hỏi

Bé Nguyễn Hải An, 7 tuổi bị căn bệnh u thần kinh đệm cầu não lan toả – một căn bệnh hiện tại chưa có phương pháp điều trị tối ưu. Sau một thời gian điều trị tại bệnh viện nhưng không qua khỏi, thực hiện ước nguyện của bé khi còn sống, mẹ bé và gia đình đã quyết định hiến tặng giác mạc của bé. Hai giác mạc của Hải An sau đó đã được ghép cho một cụ bà 73 tuổi và một người đàn ông 42 tuổi.

Việc mẹ bé và gia đình đã cố gắng vượt qua nỗi đau, quyết định hiến tặng giác mạc để trao ánh sáng cho người khác với mục đích cứu người, làm việc thiện đã viết nên câu chuyện đẹp về lòng nhân ái, biết sống vì người khác, đem lại hạnh phúc cho người khác để sự sống mãi tiếp nối, trường tồn. Cô Thủy Dương, mẹ của bé chia sẻ: “Việc hiến tặng là di nguyện của con. Lúc con còn tỉnh táo, hai mẹ con hay thủ thỉ và bé đã nói ra mong muốn của mình về việc hiến tặng, một phần là muốn cống hiến cho xã hội, giúp người; một phần là muốn mẹ tiếp tục sống tiếp vì con còn trên thế gian”. Như một hiệu ứng kì diệu, sau khi biết nghĩa cử cao đẹp của bé Hải An, đã có hàng nghìn người trên cả nước đăng kí hiến tặng sau khi qua đời.

- a) Ước nguyện của bé Hải An là gì? Em có suy nghĩ như thế nào về ước nguyện đó?
b) Theo em, yêu thương con người là gì?

*** Biểu hiện của tình yêu thương con người**

- Qua thông tin về bé Nguyễn Hải An và bằng trải nghiệm của bản thân, em hãy chỉ ra những biểu hiện của tình yêu thương con người theo bảng mẫu sau:

Hình thức	Biểu hiện
Lời nói	
Việc làm	
Thái độ	

- Quan sát hình ảnh và cho biết: Tình yêu thương con người được biểu hiện như thế nào trong các mối quan hệ: gia đình, nhà trường, xã hội. Em cần làm gì để thể hiện tình yêu thương con người?

Thầy tặng em tập vở, mong em khắc phục hoàn cảnh khó khăn để tiếp tục đến lớp học tập.

— Em hãy nêu biểu hiện trái với yêu thương con người.

2. Giá trị của tình yêu thương con người

Em hãy đọc thông tin dưới đây, thảo luận và trả lời câu hỏi

Các chương trình nhân ái trên truyền hình như những nhịp cầu, mang phép màu đến với những người nghèo khổ, bất hạnh. Đó là thông điệp của lòng yêu thương lan toả tới những trái tim biết rung cảm, thấu hiểu và chia sẻ với những mảnh đời khốn khó.

Chương trình "Cặp lá yêu thương" là dự án hỗ trợ các em học sinh có hoàn cảnh khó khăn, vươn lên trong cuộc sống để tiếp tục tới trường. Chương trình "Xin chào cuộc sống" chữa lành những vết thương bằng chính tình yêu thương dành cho những em bé khuyết tật. Sau mỗi ca phẫu thuật giúp các em bước ra khỏi nỗi bất hạnh, trở về với tuổi thơ bình thường như các em đáng được hưởng. Chương trình "Cùng xây ước mơ" giúp giảm bớt những căn nhà dột nát, xiêu vẹo. Trên mảnh đất ấy, sẽ là những ngôi nhà mới khang trang được dựng lên từ những viên gạch tình nghĩa, từ bàn tay, khối óc và tấm lòng của tất cả cộng đồng... để mỗi ngôi nhà thật sự trở thành một mái ấm, một chốn an cư, ước mơ cho một cuộc đời mới tươi sáng và ấm áp hơn.

?

Theo em, tình yêu thương con người có ý nghĩa như thế nào đối với mỗi người và xã hội?

Yêu thương con người là sự quan tâm, giúp đỡ, làm những điều tốt đẹp cho người khác, nhất là những người gặp khó khăn, hoạn nạn.

Biểu hiện của tình yêu thương con người thể hiện ở sự đồng cảm, chia sẻ, sẵn sàng giúp đỡ lẫn nhau; tham gia các hoạt động nhân đạo, từ thiện; biết tha thứ cho lỗi lầm của người khác khi họ sửa chữa; khi cần thiết có thể hi sinh quyền lợi của bản thân vì người khác;...

Tình yêu thương con người mang lại niềm vui, sự tin tưởng vào bản thân và cuộc sống; giúp con người có thêm sức mạnh vượt qua khó khăn, hoạn nạn; làm cho mối quan hệ giữa con người với con người thêm gần gũi, gắn bó; góp phần xây dựng cộng đồng an toàn, lành mạnh và tốt đẹp hơn. Người biết yêu thương con người sẽ được mọi người yêu quý và kính trọng. Yêu thương con người là truyền thống quý báu của dân tộc, cần được giữ gìn và phát huy.

LUYỆN TẬP

1. Tìm các câu ca dao, tục ngữ về yêu thương con người và thảo luận về ý nghĩa của những câu ca dao, tục ngữ đó.
2. Em đồng tình hoặc không đồng tình với việc làm của bạn nào dưới đây? Vì sao?

① Gia đình Hà có bốn người: bố, mẹ, Hà và em trai. Để hai chị em Hà có nhiều thời gian học tập và vui chơi, bố mẹ thường làm hết việc nhà. Một hôm nay, mẹ bị ốm nên mọi việc đều do một mình bố xoay xở, còn hai chị em Hà vẫn mãi chơi, không giúp đỡ bố cũng không quan tâm, động viên mẹ.

② Lan là học sinh khuyết tật mới chuyển đến lớp. Em thường ngồi một chỗ xem các bạn vui đùa, chạy nhảy. Thấy vậy, Mai đến trò chuyện và cùng chơi với Lan.

③ Căn nhà Phúc có một bà cụ neo đơn. Phúc thường sang chơi với cụ mỗi khi rảnh rỗi. Cuối tuần được nghỉ, Phúc rủ các bạn hàng xóm sang quét dọn nhà cửa, nhổ cỏ vườn và nói chuyện để cụ đỡ buồn.

3. Sắm vai xử lý tình huống

① Bố mẹ cho em tiền ủng hộ những người có hoàn cảnh khó khăn nhưng bạn rủ em dùng số tiền đó để chơi điện tử.

② Gia đình Hoa rất khó khăn, mẹ bạn bị bệnh hiểm nghèo. Lớp em tổ chức đi thăm, tặng quà, động viên Hoa nhưng một số bạn trong lớp không muốn tham gia.

VẬN DỤNG

1. Em hãy vẽ một bức tranh mang thông điệp yêu thương con người để giới thiệu với bạn bè và thầy cô.
2. Em hãy lập kế hoạch và thực hiện việc giúp đỡ một bạn có hoàn cảnh khó khăn trong lớp, trường hoặc ở địa phương.

Sau bài học này, học sinh có thể:

- Nêu được khái niệm, biểu hiện của siêng năng, kiên trì.
- Nhận biết được ý nghĩa của siêng năng, kiên trì.
- Siêng năng, kiên trì trong lao động, học tập và cuộc sống hằng ngày.
- Đánh giá được sự siêng năng, kiên trì của bản thân và người khác trong học tập, lao động.
- Quý trọng những người siêng năng, kiên trì; góp ý cho những bạn có biểu hiện lười biếng hay nản lòng để khắc phục hạn chế này.

KHỞI ĐỘNG

Em hãy cùng các bạn tham gia trò chơi “Ai nhanh hơn”

- Tìm những câu ca dao, tục ngữ nói về siêng năng, kiên trì. Ai tìm được nhanh và nhiều câu đúng hơn sẽ chiến thắng.
- Chia sẻ hiểu biết của em về ý nghĩa của những câu ca dao, tục ngữ đã tìm được.

KHÁM PHÁ

1. Siêng năng, kiên trì và biểu hiện của siêng năng, kiên trì

* Thế nào là siêng năng, kiên trì?

Em hãy đọc thông tin sau và trả lời câu hỏi

TRẠNG NGUYÊN MẠC ĐĨNH CHI

Mạc Đĩnh Chi là vị trạng nguyên nổi tiếng trong lịch sử Việt Nam. Vốn lanh lợi, thông minh, ham học nhưng vì nhà nghèo không được đi học, Mạc Đĩnh Chi thường phải tranh thủ ghé qua lớp học ở gần nhà, đứng ngoài cửa nghe thầy giảng. Ban ngày đi nhặt củi kiếm sống, tối về cậu lại lo ôn luyện, học bài. Nhà nghèo không có đèn, cậu bắt đom đóm bỏ vào vỏ trứng lấy ánh sáng để học. Không có giấy, cậu dùng lá để tập viết. Nhờ siêng năng, kiên trì, nỗ lực vượt qua mọi khó khăn để học tập, Mạc Đĩnh Chi đã thi đỗ Trạng nguyên – học vị Tiến sĩ cao nhất.

(Phỏng theo Các vị trạng nguyên, bằng nhẵn, thắm hoa qua các triều đại phong kiến Việt Nam, NXB Văn hoá – Thông tin, 2006)

- Mạc Đĩnh Chi đã nỗ lực như thế nào để thi đỗ Trạng nguyên?
- Em hiểu thế nào là siêng năng, kiên trì?

* **Biểu hiện của siêng năng, kiên trì**

Em hãy quan sát tranh để trả lời câu hỏi

- Xác định các hành vi, việc làm thể hiện siêng năng, kiên trì và chưa thể hiện siêng năng, kiên trì trong mỗi bức tranh.
- Kể thêm các biểu hiện siêng năng, kiên trì trong học tập, lao động và trong cuộc sống mà em biết.

2. Ý nghĩa của siêng năng, kiên trì

m hãy đọc các trường hợp dưới đây và cho biết sự siêng năng, kiên trì của Hoa và Vân đã đem lại kết quả như thế nào?

- Hoa mới theo bố mẹ chuyển từ quê lên Hà Nội học. Thời gian đầu chuyển cấp học và môi trường mới còn ngỡ ngàng nên Hoa học môn Tiếng Anh chưa tốt. Không nản lòng, Hoa đã lên kế hoạch mỗi ngày dành ít nhất 30 phút để học tiếng Anh. Cuối tuần, bạn ra Hồ Gươm mạnh dạn giao tiếp với người nước ngoài. Kiên trì từng ngày, chỉ sau một học kì, trình độ tiếng Anh của Hoa đã tiến bộ rõ rệt.

- 2 Vân có số cân nặng nhiều hơn so với các bạn cùng trang lứa. Được mọi người góp ý, Vân quyết tâm giảm cân. Hằng ngày, Vân dậy sớm tập thể dục. Có những hôm trời mùa đông giá lạnh, Vân vẫn không bỏ buổi tập nào. Bên cạnh đó, Vân thực hiện nghiêm túc chế độ ăn uống khoa học như: hạn chế ăn đồ ngọt, ăn ít tinh bột, ăn nhiều rau xanh, hoa quả,... Nhờ siêng năng, kiên trì tập luyện kết hợp với ăn uống khoa học, Vân đã giảm cân và có ngoại hình cân đối.

Siêng năng là đức tính của con người biểu hiện ở sự cần cù, tự giác, miệt mài, làm việc thường xuyên, đều đặn.

Kiên trì là sự quyết tâm làm đến cùng dù gặp khó khăn, gian khổ.

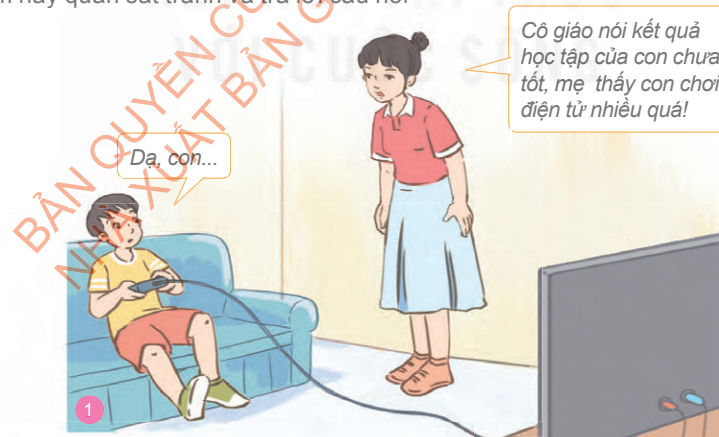
Siêng năng, kiên trì sẽ giúp con người thành công trong công việc và cuộc sống. Người siêng năng, kiên trì sẽ được mọi người tin tưởng và yêu quý.

Mỗi khi làm việc gì, em cần có mục đích và cách thực hiện rõ ràng. Hãy chăm chỉ, kiên trì thực hiện, nếu gặp khó khăn hãy thử bằng nhiều cách để thực hiện thành công, không bỏ dở giữa chừng.

LUYỆN TẬP

1. Em hãy quan sát tranh và trả lời câu hỏi

Theo em, bạn trong tranh cần làm gì để có kết quả học tập tốt hơn?

?

Bạn Nam đã siêng năng, kiên trì như thế nào để thực hiện ước mơ của mình?

2. Xử lý tình huống

1 Năm học này, Hân dự định đăng kí tham gia cuộc thi hùng biện bằng tiếng Anh do nhà trường tổ chức. Nhưng Hân lo lắng vì vốn từ vựng tiếng Anh của mình còn hạn chế nên đắn đo không biết có nên dự thi hay không.

2 Lớp 6A có phong trào thi đua giải các bài toán khó. Mặc dù là thành viên trong lớp nhưng Hoà thường xuyên bỏ qua, không làm những bài toán khó vì ngại suy nghĩ.

?

- Theo em, Hân có nên tham gia cuộc thi không? Tại sao?
- Hân cần làm gì để thực hiện được mục tiêu của mình?

?

- Việc làm của Hoà trong tình huống trên thể hiện bạn thiếu đức tính gì?
- Nếu là bạn của Hoà, em sẽ khuyên Hoà điều gì?

VẬN DỤNG

- Em hãy sưu tầm một tấm gương về siêng năng, kiên trì và viết bài học rút ra từ tấm gương đó.
- Em hãy xây dựng và thực hiện kế hoạch khắc phục những biểu hiện chưa siêng năng, kiên trì của bản thân, sau đó chia sẻ kết quả thực hiện với thầy cô và các bạn.

Sau bài học này, học sinh có thể:

- Nhận biết được một số biểu hiện của tôn trọng sự thật.
- Hiểu vì sao phải tôn trọng sự thật.
- Luôn nói thật với người thân, thầy cô, bạn bè và người có trách nhiệm.
- Không đồng tình với việc nói dối hoặc che giấu sự thật.

KHỞI ĐỘNG

Em cùng các bạn chơi trò chơi “Truyền tin”.

Cách chơi: Mỗi đội gồm 5 – 7 người, quân trò sẽ nói nhỏ một câu nói dễ nhầm cho người đầu hàng. Nhiệm vụ của người nghe là phải truyền lại nhau câu nói đó. Người cuối cùng sẽ nói to câu đó, đội nói đúng sẽ thắng cuộc.

- 1/ Để trở thành người thắng cuộc, các thành viên tham gia trò chơi cần tuân thủ điều gì?
- 2/ Em rút ra bài học gì từ trò chơi?

KHÁM PHÁ

1. Tôn trọng sự thật và biểu hiện của tôn trọng sự thật

* Thế nào là tôn trọng sự thật?

Em hãy đọc câu chuyện sau và trả lời câu hỏi

DÙ SAO TRÁI ĐẤT VẪN QUAY!

Ga-li-lê (Galilei, 1564 – 1642) là nhà toán học, vật lý học, thiên văn học và triết học người I-ta-li-a – người mở đầu cho cuộc cách mạng khoa học hiện đại. Thời ấy, mọi người quan niệm Trái Đất đứng yên và là trung tâm của vũ trụ; Mặt Trời, Mặt Trăng và các vì sao quay xung quanh Trái Đất. Trái lại, nhà bác học Cô-péc-ních (Copernicus) đã phát hiện ra và khẳng định rằng, Mặt Trời mới là trung tâm của vũ trụ, Trái Đất và các hành tinh đều quay quanh Mặt Trời. Với việc cải tiến kính viễn vọng để quan sát bầu trời, Ga-li-lê đã chứng minh và bảo vệ cho quan điểm của

Cô-péc-ních. Tuy nhiên, do phát ngôn trái với những quan điểm phổ biến thời bấy giờ, Ga-li-lê đã bị buộc phải quỳ trước Toà án La Mã, thể từ bỏ quan điểm của mình và tuyên bố Trái Đất không quay. Nhưng sau đó, ông vẫn tuyên bố: "Dù sao Trái Đất vẫn quay!".

(Lê Nguyên Long, Phạm Ngọc Toàn,
Tiếng Việt 4, tập hai, NXB Giáo dục Việt Nam, 2019)

Nhà bác học Ga-li-lê đã tôn trọng sự thật như thế nào?

* **Biểu hiện của tôn trọng sự thật**

Em hãy tìm biểu hiện tôn trọng sự thật trong các bức tranh dưới đây.

Em hãy kể thêm các biểu hiện của tôn trọng sự thật.

2. Ý nghĩa của tôn trọng sự thật

Đọc đoạn hội thoại dưới đây để trả lời câu hỏi

Bố của Toàn là một tấm gương về lòng trung thực. Ông thường dạy Toàn phải tôn trọng sự thật. Một lần, Toàn hỏi bố:

- Bố ơi, câu nói “Thẳng thắn, thật thà thường thua thiệt” có đúng không ạ?

Bố Toàn ôn tồn trả lời:

- Không đúng đâu con. Người thẳng thắn, thật thà, biết tôn trọng sự thật sẽ nhận được nhiều điều tốt đẹp bởi tôn trọng sự thật, làm chứng cho sự thật là bảo vệ cho những điều đúng đắn, tránh oan sai, nhầm lẫn, giúp cuộc sống trở nên tốt đẹp hơn. Đôi khi, người thẳng thắn, thật thà phải chịu thiệt thòi, thậm chí còn bị người xấu hãm hại. Nhưng khi con sống thật, con sẽ được mọi người yêu quý, tin tưởng. Nếu con giả dối, mọi người sẽ ghét bỏ, xa lánh con. Sự dối trá là nguyên nhân của những xung đột, đổ vỡ. Các nhà khoa học còn chứng minh được rằng: Nói thật, sống trung thực giúp tâm hồn thanh thản, bình an và sức khỏe tốt hơn!

- Vâng ạ, con cảm ơn bố!

- a) Nêu suy nghĩ của em về nội dung đoạn hội thoại.
- b) Theo em, việc tôn trọng sự thật có ý nghĩa như thế nào trong cuộc sống?

3. Cách tôn trọng sự thật

Em hãy đọc các thông tin dưới đây để:

- Nhận xét về cách ứng xử của mỗi nhân vật trong các thông tin.
- Thảo luận về cách tôn trọng sự thật.

- 1 Thấy tên trộm đang móc túi của hành khách trên xe buýt, Vũ đi đến bên chú phụ xe, thì thầm: “Chú ơi, cháu nhìn thấy người áo đen kia đang móc túi ạ!”.

2 Giờ ra chơi, Nam ném đá làm vỡ cửa kính lớp học. Thầy giáo biết sự việc xảy ra nên hỏi cả lớp: “Ai đã làm vỡ cửa kính lớp học?”. Cả lớp im lặng, căng thẳng. Dũng nhắc khẽ: “Nam, cậu nhận lỗi đi!”. Nam tỉnh bơ: “Thầy không biết, chẳng tội gì tớ phải nhận”. Thầy giáo hỏi: “Nam, em có biết là ai không?”. Nam vội trả lời: “Thưa thầy, em thấy có một anh ném đá vào cửa kính lớp học rồi chạy đi ạ!”. Thầy hỏi Dũng: “Lớp trưởng, đúng là như vậy chứ?”. Dũng đứng dậy: “Thưa thầy, em đã biết người làm điều đó. Sau giờ học, bạn ấy sẽ gặp riêng thầy để nhận lỗi ạ!”.

Ăn bánh giò
béo, ngấy lắm ạ!

3 Dung cùng mẹ đến nhà bác Mai chơi. Bác bóc bánh giò mời hai mẹ con. Dung lắc đầu, từ chối: “Cháu cảm ơn bác, nhưng nhà cháu không có ai thích món này. Ăn bánh giò béo, ngấy lắm ạ!”. Mẹ Dung từ tốn: “Bác cho em xin miếng nhỏ thôi, mẹ con em vừa mới ăn sáng ở nhà”.

Sự thật là những gì có thật trong cuộc sống hiện thực và phản ánh đúng hiện thực cuộc sống.

Biểu hiện của tôn trọng sự thật là: suy nghĩ, nói và làm theo đúng sự thật.

Tôn trọng sự thật sẽ góp phần bảo vệ cuộc sống, bảo vệ những giá trị đúng đắn, tránh nhầm lẫn, oan sai; giúp con người tin tưởng, gắn kết với nhau hơn; làm cho tâm hồn thanh thản và cuộc sống trở nên tốt đẹp hơn.

Luôn nói thật với người thân, thầy cô, bạn bè và người có trách nhiệm bằng thái độ dũng cảm, khéo léo, tinh tế và nhân ái.

LUYỆN TẬP

1. Em hãy đọc các trường hợp sau và trả lời câu hỏi:

1 Hoa là một lớp trưởng thẳng thắn. Khi thấy bạn nào trong lớp mắc khuyết điểm, Hoa đều ghi vào sổ tay và báo với cô giáo chủ nhiệm. Một số bạn trong lớp tỏ ra không đồng tình với Hoa và đề nghị thay lớp trưởng.

Em hãy nhận xét về việc làm của bạn Hoa và các bạn trong lớp.

- 2 Mai là người thông minh, chân thành, cởi mở nên được bạn bè yêu quý, tin cậy. Nếu bạn nào có lỗi, Mai nhẹ nhàng góp ý để bạn nhận lỗi và sửa lỗi. Nhiều bạn tâm sự những nỗi niềm thầm kín, riêng tư, Mai lắng nghe, chia sẻ và không bao giờ nói lại những chuyện đó với người khác.

Theo em, vì sao Mai được bạn bè yêu quý?

2. Xử lý tình huống

- 1 Hà tâm sự với Hùng về những mâu thuẫn, khó khăn trong gia đình mình và muốn Hùng không nói với ai. Gần đây, Hà học hành sa sút, bị cô giáo nhắc nhở. Hùng rất muốn nói sự thật về hoàn cảnh của Hà cho cô giáo biết để cô cảm thông và giúp đỡ. Nhưng Hùng băn khoăn không biết có nên nói không.

- a) Theo em, Hùng có nên nói với cô giáo về hoàn cảnh của Hà không? Vì sao?
b) Nếu là Hùng, em sẽ làm gì?

- 2 Lan thấy có một người đàn ông mới chuyển đến khu tập thể. Ông ta lân la làm quen với các bé gái, cho bánh kẹo, đồ chơi rồi rủ về nhà chơi. Lan băn khoăn không biết có nên nói với người lớn không.

Theo em, Lan nên làm gì trong tình huống trên?

VẬN DỤNG

- Em hãy viết về việc làm thể hiện tôn trọng sự thật hoặc chưa tôn trọng sự thật của bản thân và chia sẻ cảm xúc, suy nghĩ của em sau mỗi việc làm đó.
- Em hãy viết cảm nhận của em về câu ca dao dưới đây:

Những người tính nết thật thà
Đi đâu cũng được người ta tin dùng.

Sau bài học này, học sinh có thể:

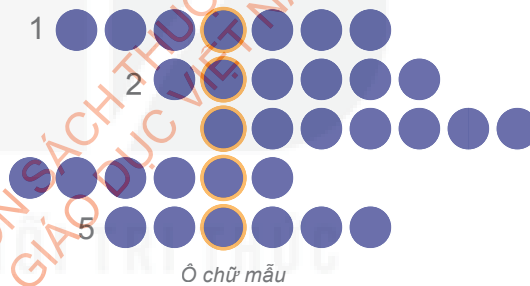
- Nêu được khái niệm tự lập.
- Liệt kê được các biểu hiện của người có tính tự lập.
- Hiểu vì sao phải tự lập.
- Đánh giá được khả năng tự lập của bản thân và người khác.
- Tự thực hiện được nhiệm vụ của bản thân trong học tập, sinh hoạt hằng ngày, hoạt động tập thể ở trường và trong cuộc sống cộng đồng; không dựa dẫm, ỷ lại và phụ thuộc vào người khác.

KHỞI ĐỘNG

Em hãy cùng các bạn tham gia trò chơi “Giải ô chữ”.

- Giải ô chữ để tìm từ chìa khoá. Ai tìm được từ chìa khoá nhanh nhất sẽ chiến thắng.
- Chia sẻ hiểu biết của em về từ chìa khoá đó.

1. Hàng ngang số 1 gồm 7 chữ cái, chỉ thành tích nổi bật của học sinh hơn mức bình thường.
2. Hàng ngang số 2 gồm 6 chữ cái, chỉ sự đối lập với ỷ lại.
3. Hàng ngang số 3 gồm 7 chữ cái, chỉ sự đồng nghĩa với làm việc.
4. Hàng ngang số 4 gồm 6 chữ cái, chỉ hoạt động chính của học sinh ở trường học.
5. Hàng ngang số 5 gồm 6 chữ cái, chỉ thái độ tôn trọng và đúng mực đối với người lớn tuổi.

KHÁM PHÁ

1. Tự lập và biểu hiện của tự lập

* Thế nào là tự lập?

Em hãy đọc câu chuyện sau và trả lời câu hỏi

HAI BÀN TAY

Trước khi ra đi tìm đường cứu nước, Bác Hồ còn rất trẻ, mang tên Nguyễn Tất Thành. Lúc đó, anh Thành có một người bạn thân tên là Lê. Một lần, cùng nhau đi chơi phố, đột nhiên Thành nhìn thẳng vào mắt bạn, hỏi:

Anh Lê, anh có yêu nước không?

Câu hỏi đột ngột khiến anh bạn ngạc nhiên, lúng túng trong giây lát rồi trả lời:

Tất nhiên là có chứ!

Anh có thể giữ bí mật không?

Người bạn đáp:

Có.

Anh Thành nói tiếp:

Tôi muốn sang nước Pháp và các nước khác. Sau khi xem xét họ làm như thế nào, tôi sẽ trở về giúp đồng bào chúng ta. Nhưng nếu đi một mình, thật ra cũng có nhiều mạo hiểm như khi đau ốm. Anh muốn đi với tôi không?

Nhưng bạn ơi, chúng ta lấy đâu ra tiền mà đi?

Đây, tiền đây. Anh Thành vừa nói vừa giơ hai bàn tay. Chúng ta sẽ làm bất cứ việc gì để sống và đi. Thế anh cùng đi với tôi chứ?

Bị lời cuốn vì lòng hăng hái của bạn, anh Lê đồng ý, nhưng sau khi suy nghĩ lại về cuộc phiêu lưu đó, anh Lê không có đủ can đảm để giữ lời hứa.

Vài ngày sau, người thanh niên Nguyễn Tất Thành đã ra đi tìm đường cứu nước...

(Theo *Bác Hồ kính yêu*,

NXB Kim Đồng, Hà Nội, 1980)

a) Vì sao Bác Hồ quyết tâm ra đi tìm đường cứu nước với hai bàn tay trắng?

b) Từ câu chuyện về Bác Hồ, em hiểu thế nào là tự lập?

* Biểu hiện của tự lập

Em hãy quan sát các bức tranh, đọc thông tin dưới đây để trả lời câu hỏi

Minh sẽ tự khâu lại chỗ rách.

Bạn phải tự làm chứ!

Bạn làm xong bài tập chưa, cho mình chép với?

Minh sẽ nấu cơm, ăn sớm rồi học bài cho kịp!

Hải là con trong một gia đình khá giả. Nhà có bác giúp việc nhưng không vì thế mà Hải ỷ lại, dựa dẫm vào bác. Bạn luôn tự giác dọn dẹp phòng, gấp quần áo, chăn màn,... Những lúc rảnh rỗi, Hải còn phụ giúp bác nhặt rau, nấu cơm, lau nhà. Trong học tập, Hải luôn tự hoàn thành tốt các nhiệm vụ được giao.

- Em hãy xác định những biểu hiện của tự lập và chưa tự lập trong các bức tranh và thông tin trên.
- Em còn biết những biểu hiện nào khác của tính tự lập?

2. Ý nghĩa của tự lập

Em hãy đọc các trường hợp dưới đây và trả lời câu hỏi

- Bố của Hưng mất sớm, mẹ vất vả lao động nuôi hai anh em ăn học. Hưng luôn ý thức phải tự làm tốt các việc cá nhân của mình đồng thời giúp đỡ mẹ mọi việc trong gia đình. Khi mẹ ốm phải nằm viện, Hưng lo toan hết việc nhà, chăm sóc mẹ và em chu đáo. Năm học nào Hưng cũng đạt danh hiệu Học sinh Giỏi.

- Hưng đã thể hiện tính tự lập như thế nào?
- Tính tự lập đã đem lại điều gì cho Hưng?

- Anh Luận là người dân tộc Mường được bình chọn là Doanh nhân trẻ xuất sắc. Tuy gia đình khó khăn nhưng anh vẫn cố gắng học và đã thi đỗ vào trường đại học. Để có tiền đóng học phí và sinh hoạt, anh đã làm thêm nhiều việc: phát tờ rơi, gia sư, phục vụ bàn,... Ra trường, anh trở về quê hương làm thuê, tự tích lũy tiền và bắt đầu kinh doanh cà phê. Doanh nghiệp của anh ngày càng phát triển, tạo công ăn việc làm cho nhiều người ở buôn làng.

Tính tự lập của anh Luận đã mang lại điều gì cho anh và cho xã hội?

Từ các trường hợp trên, em hãy cùng bạn thảo luận và cho biết ý nghĩa của tự lập đối với bản thân, gia đình và xã hội.

Tự lập là tự làm lấy các công việc của mình trong cuộc sống.

Biểu hiện của tính tự lập là sự tự tin, bản lĩnh cá nhân, dám đương đầu với những khó khăn, thử thách; có ý chí nỗ lực phấn đấu vươn lên trong cuộc sống; không trông chờ, dựa dẫm, ỷ lại, phụ thuộc vào người khác.

Người có tính tự lập thường thành công trong cuộc sống và xứng đáng nhận được sự tôn trọng của mọi người.

Học sinh cần rèn luyện tính tự lập trong học tập, công việc và sinh hoạt hằng ngày.

LUYỆN TẬP

1. Em hãy nêu một số biểu hiện về tự lập và trái với tự lập trong học tập và trong sinh hoạt hằng ngày.
2. Em hãy kể về hành vi ỷ lại, dựa dẫm và phụ thuộc vào người khác mà em đã gặp hoặc nghe kể trong học tập, cuộc sống. Em rút ra bài học gì từ những hành vi đó?
3. Xử lí tình huống

1 Tan học sớm, Hoa rủ các bạn vào nhà mình ăn cơm trưa. Về tới nhà, Hoa chợt nhớ ra là lúc sáng mẹ về quê thăm bà ốm nên không nấu cơm sẵn như mọi ngày. Hoa và các bạn cùng vào bếp nhưng loay hoay mãi không biết nấu gì để ăn trưa vì từ trước tới giờ đều được mẹ làm giúp.

2 Mặc dù nhà ngay gần trường nhưng hằng ngày bố mẹ vẫn phải đưa đón An đi học. Thấy vậy, Hải hỏi: “Sao cậu không tự đi học?”. An trả lời: “Mình là con trai duy nhất trong nhà, bố mẹ không chăm mình thì còn chăm ai. Mình mới học lớp 6, bố mẹ chăm sóc như vậy là đương nhiên”.

Nếu là Hoa, em sẽ làm gì?

Nếu là Hải, em sẽ nói gì với An?

VẬN DỤNG

1. Em hãy lập và thực hiện kế hoạch rèn luyện tính tự lập của bản thân theo gợi ý sau: các lĩnh vực rèn luyện (học tập, sinh hoạt hằng ngày); công việc thực hiện; biện pháp thực hiện; kết quả rèn luyện.
2. Sắp tới kì nghỉ hè, bố mẹ dự định cho em về quê ngoại một tháng sống cùng với ông bà. Em hãy thiết kế một cuốn sổ tay để nhắc bản thân trong sinh hoạt và học tập. (Nội dung chính của sổ tay: thời gian, nội dung nhắc nhở, cách thức thực hiện, tự đánh giá)